

Korneliusz Kurek, Anna Zaborowska, Grzegorz Górecki, Sabina Nowak,
Robert W. Mysłajek

STWIERDZENIA RYSIA EURAZJATYCKIEGO *LYNX LYNX* NA POGRANICZU RÓWNINY MAZURSKIEJ I POJEZIERZA MAZURSKIEGO

Records of Eurasian lynx *Lynx lynx* on the border of Masurian Lowland and Masurian Lakeland

Ryś eurazjatycki *Lynx lynx* to największy przedstawiciel rodziny kotowatych Felidae występujący w Polsce. Jego naturalna populacja zamieszkuje Karpaty oraz większe kompleksy leśne na wschód od linii Wisły (Jędrzejewski et al. 2002a). Jeszcze w dwóch pierwszych dekadach XXI wieku w zachodniej Polsce rysie rejestrowane były sporadycznie (Kwiatkowska i Mysłajek 2019, Mysłajek et al. 2019a), jednak obecnie trwa na tym terenie program reintrodukcji tych drapieżników (Tracz et al. 2021).

Analizy preferencji siedliskowych rysy eurazjatyckich wskazywały na związek tych drapieżników z dużymi i słabo pofragmentowanymi kompleksami leśnymi (Niedziałkowska et al. 2006, Huck et al. 2010), mogącymi pomieścić liczące ponad 100 km² areale osobnicze tych drapieżników (Schmidt et al. 1997, Jędrzejewski et al. 2002b). Stąd też w trakcie inwentaryzacji rysy koncentrowano się na rozległych lasach (Harmuszkiewicz 2011, Gełdon et al. 2015, Jakimiuk 2015) pomijając mniejsze kompleksy leśne. Obserwacje prowadzone w ostatnich latach, wykorzystujące m.in. analizy genetyczne, nagrania fotopułapkami i telemetrię GPS-GSM, pokazały jednak, że w Europie obecność rysy w tego typu środowiskach jest możliwa (Gajdárová et al. 2021, Port et al. 2021). Przykładem z Polski mogą być badania nad rozmieszczeniem rysia w południowej części województwa lubelskiego zakończone znaczącym uzupełnieniem danych zawartych w Atlasie Ssaków Polski (Okarma i Schmidt 2021) o obszary mozaiki lasów i pól na Roztoczu (Mysłajek et al. 2019b).

Rozległe kompleksy leśne położone na Równinie Mazurskiej, np. Lasy Napiwodzko-Ramuckie i Puszcza Piska, były historycznie ważnymi ostojami rysy (Bieniek et al. 1998). Inwentaryzacje tego gatunku prowadzone w XXI wieku wykazały jednak, że ryś jest tu nieliczny (Jędrzejewski et al. 2002a, Niedziałkowska et al. 2006, Gełdon et al. 2015). Podczas inwentaryzacji wykonanej w 2018 roku na zlecenie Generalnej Inspekcji Ochrony Środowiska zagęszczenie populacji w Puszczy Piskiej oceniono zaledwie na 0,06 osobników na 100 km² (GIOŚ 2021). Nie ma jednak informacji o obecności rysy w mozaice małych kompleksów leśnych, obszarów rolniczych i zabudowanych wokół tego kompleksu leśnego.

W 2021 r. przeprowadzono poszukiwania śladów obecności rysy w lasach położonych na północ od Puszczy Piskiej pomiędzy jeziorami Łuknajno, Śniardwy, Orzysz i Szymoneckie (ryc. 1). Pod względem administracyjnym są one zarządzane przez Nadleśnictwo Maskulińskie oraz Nadleśnictwo Giżycko. Lokalne kompleksy leśne mają powierzchnię od ok. 1 do 48 km². W okresie zalegania pokrywy śnieżnej (styczeń-marzec i grudzień 2021 r.) przeprowadzono tropienia na transektach o łącznej długości 607 km, zainstalowano również 5 fotopułapek (Browning, Spec Ops), działających w 7 punktach łącznie przez 577 dni.

Ryc. 1. Stwierdzenia rysia na pograniczu Równiny Mazurskiej i Pojezierza Mazurskiego w 2021 r.
 Fig. 1. Records of the Eurasian lynx on the border of Masurian Lowland and Masurian Lakeland in 2021.

Fot. 1. Rys z zarejestrowany fotoruľapką na północny-wschód od jeziora Łuknajno. 11.11.2021.
 Photo 1. Lynx registered with a camera trap north-east of Łuknajno Lake. 11.11.2021.

W trakcie badań zarejestrowano 33 ślady obecności rysia (ryc. 1) – 28 tropów, 1 odchody i 4 nagrania na fotoruľapce (fot. 1). Rysie obecne były w kompleksie leśnym na wschód od jeziora Łuknajno o pow. ok. 14 km² (kwadraty siatki Atlasu Ssaków Polski: 16Dg i 16Dh) oraz w lasach pomiędzy jeziorami Buweľno, Ublik Mały i Orzysz o pow. ok. 48 km² (ryc. 1) (kwadraty siatki Atlasu Ssaków Polski: 16De, 16Df i 16Di). Na zachód od jeziora Tyrkľo stwierdzano tropy o

długości 9 cm, podczas gdy na wschód od jeziora – 7,5 cm, co wskazuje na obecność przynajmniej 2 różnych osobników.

Rejestracja rysia w małych kompleksach leśnych (<50 km²) na Nizinie Mazurskiej i Pojezierzu Mazurskim związana może być z dyspersją osobników. W tym czasie młode rysie, zwłaszcza samce, wędrują na znaczne odległości w poszukiwaniu dogodnych obszarów do osiedlenia się (Schmidt 1998, Samelius et al. 2012). Wyniki badań telemetrycznych nad osobnikami sprowadzonymi z Estonii w ramach programu reintrodukcji (Jakimiuk 2015) pokazują, że rysie uwalniane na Mazurach bez przeszkód przemieszczały się pomiędzy lokalnymi lasami. Podobnie, w mozaice lasów i terenów uprawnych, przemieszczały się rysie reintrodukowane w zachodniej Polsce, skąd docierały nawet do Czech i Niemiec (Tracz et al. 2021). Badane przez nas lasy, pomimo swej niewielkiej powierzchni, mają bardzo dobre połączenie z Puszczą Piską, nie można więc wykluczyć, że są one penetrowane przez osobniki na stałe zamieszkujące właśnie ten kompleks leśny, a tylko okazjonalnie penetrujące jej obrzeża. Rozstrzygnięcie tej kwestii wymagałoby przeprowadzenia badań telemetrycznych lub genetycznych.

Wyniki naszych badań pokazują, że monitoring rysia eurazjatyckiego nie może ograniczać się do rozległych kompleksów leśnych, ale winien również objąć lasy o mniejszej powierzchni. Dzięki temu będzie można uzyskać pełniejszy obraz rozmieszczenia i liczebności gatunku, a tym samym lepiej planować działania na rzecz jego ochrony.

LITERATURA

- BIENIEK M., WOLSAN M., OKARMA H. 1998. Historical biogeography of the lynx in Poland. *Acta zool. cracov.* 41, 1: 143-167.
- GAJDÁROVÁ B., BELLOTTI E., BUFKA L., DULA M., KLEVEN O., KUTAL M., OZOLIŇŠ J., NOWAK C., REINERS T.E., TÁM B., VOLFOVÁ J., KROJEROVÁ-PROKEŠOVÁ J. 2021. Long-distance Eurasian lynx dispersal – a prospect for connecting native and reintroduced populations in Central Europe. *Conserv. Genet.* 22: 799-809.
- GEŁDON A., PIERUŻEK-NOWAK S., MYSŁAJEK R.W. 2015. Sprawozdanie z inwentaryzacji dużych drapieżników w sezonie 2014/2015 w wybranych nadleśnictwach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie oraz Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. Olsztyn.
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ). 2021. Pilotażowy monitoring wilka i rysia w Polsce realizowany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Dostęp 06.08.2021. [<https://www.gios.gov.pl/pl/poiis-monitoring-wilka-i-rysia>].
- HARMUSZKIEWICZ J. 2011. Występowanie rysia eurazjatyckiego (*Lynx lynx*) w Puszczy Augustowskiej. *Sylwan* 155: 572-578.
- HUCK M., JĘDRZEJEWSKI W., BOROWIK T., MIŁOSZ-CIELMA M., SCHMIDT K., JĘDRZEJEWSKA B., NOWAK S., MYSŁAJEK R.W. 2010. Habitat suitability, corridors and dispersal barriers for large carnivores in Poland. *Acta Theriol.* 55: 177-192.
- JAKIMIUK S. (Ed.). 2015. Aktywna ochrona populacji nizinnej rysia w Polsce. Raport z projektu POIS.05.01.00-341/10. WWF Polska, Warszawa.
- JĘDRZEJEWSKI W., NOWAK S., SCHMIDT K., JĘDRZEJEWSKA B. 2002a. Wilk i ryś w Polsce – wyniki inwentaryzacji w 2001 roku. *Kosmos* 51: 491-499.
- JĘDRZEJEWSKI W., SCHMIDT K., OKARMA H., KOWALCZYK R. 2002b. Movement pattern and home range use by the Eurasian lynx in Białowieża Primeval Forest (Poland). *Ann. Zool. Fenn.* 39: 29-41.
- KWIATKOWSKA I., MYSŁAJEK R.W. 2019. Stan obecny i perspektywy rozwoju populacji rysia euroazjatyckiego w środkowej i zachodniej Polsce. *Stud. i Mat. CEPL w Rogowie* 21, 59 2: 88-94.
- MYSŁAJEK R., KWIATKOWSKA I., DISERENS T.A., HAIDT A., NOWAK S. 2019a. Occurrence of the Eurasian lynx in western Poland after two decades of strict protection. *Cat News* 69: 12-14.

- MYSŁAJEK R.W., STACHYRA P., FIGURA P., KORGA M., MARCZAKOWSKI P., NOWAK S. 2019b. Występowanie rysia euroazjatyckiego na Roztoczu i w Puszczy Solskiej. Stud. i Mat. CEPL w Rogowie 21, 59 2: 95-100.
- NIEDZIAŁKOWSKA M., JĘDRZEJEWSKI W., MYSŁAJEK R.W., NOWAK S., JĘDRZEJEWSKA B., SCHMIDT K. 2006. Environmental correlates of Eurasian lynx occurrence in Poland - Large scale census and GIS mapping. Biol. Conserv. 133: 63-69.
- OKARMA H., SCHMIDT K. 2021. Ryś *Lynx lynx* (Linnaeus, 1758). Atlas Ssaków Polski. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. Dostęp 06.08.2021. [<http://www.iop.krakow.pl/Ssaki/gatunek/3>].
- PORT M., HENKELMANN A., SCHRÖDER F., WALTERT M., MIDDELHOFF L., ANDERS O., JO-KISCH S. 2021. Rise and fall of a Eurasian lynx (*Lynx lynx*) stepping-stone population in central Germany. Mammal Res. 66: 45-55.
- SAMELIUS G., ANDRÉN H., LIBERG O., LINNELL J.D.C., ODDEN J., AHLQVIST P., SEGERSTRÖM P., SKÖLD K. 2012. Spatial and temporal variation in natal dispersal by Eurasian lynx in Scandinavia. J. Zool. 286: 120-130.
- SCHMIDT K. 1998. Maternal behaviour and juvenile dispersal in the Eurasian lynx. Acta Theriol 43: 391-401.
- SCHMIDT K., JĘDRZEJEWSKI W., OKARMA H. 1997. Spatial organization and social relations in the Eurasian lynx population in Białowieża Primeval Forest, Poland. Acta Theriol. 42: 289-312.
- TRACZ M., TRACZ M., GRZEGORZEK M., RATKIEWICZ M., MATOSIUK M., GÓRNY M., SCHMIDT K. 2021. The return of lynx to north-western Poland. Cat News Special Issue 14: 43-43.

Summary

During intense snow-tracking and camera trapping conducted in small-scale forests (<50 km²) at the border between Masurian Lowland and Masurian Lakeland (northeastern Poland) in 2021, we confirmed presence of at least two individuals of the Eurasian lynx *Lynx lynx*. Our observations highlights importance of small-scale forests for this species and indicate the need to monitor this species also in this type of habitat.

Adresy autorów:

Korneliusz Kurek, Grzegorz Górecki,
Mazurskie Centrum Bioróżnorodności i Edukacji "KUMAK" im. prof. K. A. Dobrowolskiego
Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski
Urwiłał 1, 11-730 Mikołajki
e-mail: kornel.kurek@gmail.com

Anna Zaborowska
Instytut Biologii Środowiskowej
Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski
Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych
ul. Żwirki i Wigury 101, 02-089 Warszawa

Robert W. Mysłajek, Sabina Nowak
Zakład Ekologii, Instytut Biologii Funkcjonalnej i Ekologii
Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski
Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych
ul. Żwirki i Wigury 101, 02-089 Warszawa
e-mail: r.myslajek@uw.edu.pl